

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník X.

č. 4 (109)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

V minulej časti sme čitateľov viedli do stredoveku a priblížili majiteľov územia, na ktorom neskôr vznikla Turzovka. Menovali sme tých, ktorí ju vlastnili po jej vzniku a dnešným príspevkom vlastnícke otázky dokončíme.

VLASTNÍCI TURZOVKY (2.)

Na začiatku 18. storočia sa v rámci Berenišovskej rodiny udiala jedna majetková transakcia, týkajúca sa Turzovky. V roku 1702 Peter Berení, brat Juraja a Pavla odstúpil svoju majetkovú časť v Turzovke bratovi Jurajovi. Berenišovská rodina potom vlastnila Turzovku do prvej štvrtiny 18. storočia. Situácia sa zmenila, keď 8. decembra 1720 Anton Jozef Esterházi vyplatil záloh a od Juraja Bereního a jeho manželky Kláry Ujfaľuš získal späť obce Bytčianskeho panstva a medzi nimi aj Turzovku. Turzovka sa po 70 rokoch znova ocitla v rukách Esterháziovcov. Počas tohto obdobia bolo panstvo Bytča aj Turzovka v rukách týchto Esterháziovcov: Antona Jozefa v rokoch 1720 - 21, Pavla Antona 1721 - 62, Mikuláša Jozefa 1762 - 90, Mikuláša 1790 - 1833 a Pavla Antona 1833 až Bytčianske panstvo Esterháziovci v roku 1862 prenajali bohatému obchodníkovi s drevom, Židovi Leopoldovi Popperovi. O šesť rokov neskôr sa panstvo spolu s Turzovkou stalo natrvalo majetkom Popperovskej rodiny.

V marci 1848 prijal uhorský snem uznesenie - zákon o zrušení poddanstva (tzv. marcové zákony). Podľa neho urbárska pôda mala prejsť do vlastníctva poddaných - roľníkov. Zákon o zrušení poddanstva riešil iba urbársku pôdu, ale nie napr. kopanice a inú zmluvnú pôdu. Tam zostala závislosť na zemepánovi. Obyvatelia Turzovky boli upozornení, že usadlosti a kopanice, aj po prijatí zákona z roku 1848 zostávajú panstvu a bez vedomia zemepána nemôžu s nehnuteľnosťami narábať. Nevyriešené zostalo aj užívanie lesov a spoločných pasienkov. Ešte ani v roku 1859 nebola komasácia (sceleovanie pozemkov) v Turzovke uskutočnená.

Ďalšia zákonná úprava nasledovala v marci 1853 - cisársky patent o zrušení poddanstva - urbársky patent. V otázke urbárskych lesov a pasienkov bol majiteľ povinný vydeliť istú časť lesa a pasienkov poddaným - urbáristom, ktorí mali pred r. 1848 poddanskú usadlosť alebo jej časť, najmenej 1/16. Tak vznikli spoločensvá bývalých urbáristov. Aj naďalej však zostalo viac ako 50% pôdy v našich oblastiach v rukách zemepánov - statkárov.

30. mája 1883 došlo k pokonaniu medzi bývalým zemepánom Leopoldom Popperom a bývalými urbáristami obce. Popperovci nechali urbáristov v neobmedzenom vlastníctve všetkých držaných nehnuteľností a v ich vlastníctve zostali aj obecné hory. Urbáristi boli zastúpení richtárom Jozefom Rojíčkom a notárom Jánom Sekáčom. Znenie pokonania je nasledovné (bez pravopisných úprav):

Urbárske pokonanie, uzavreté z jednej strany medzi P. Baronom Leopoldom Popper, jako bývalím zemským pánom obce Turzovky, z druhej strany medzi bývalými urbáristami tejže obce, upravite ohľadom urbáristálneho regulovania chotára Turzovského.

1. Obec Turzovka patrí dľa Mária Tereziánskeho urbáru do tretej triedy, a tak patrí na jednu urbársku sessiu jedno jutro intravillánu, 20 jutár rolí a 8 jutár lúk.
2. V obci Turzovke sa nachodilo, dľa Mária Tereziánskeho urbáru 47 2/8 urbárskych sessii a 436 urbárskych hofierov; odmenilo sa ale 47 2/8 urbárskych sessii a 306 urb. Hofierov a bývalé zemské panstvo nerobí úradné nároky na dodatočnú odmenu.
3. Bývalé zemské panstvo ponecháva bývalých urbáristov obce Turzovské vo vylučnom a neobmedzenom vlastníctve všetkých, skrze nich držaných, nepohnuteľností a takrečené obecné hory uznava za vylučne

a neobmedzené vlastníctvo bývalých urbáristov turzovských.

4. Bývali urbáristy obce Turzovki nežiadajú prevedenie kommassácie skrze bývalé zemské panstvo.
5. Bývali urbáristi obce Turzovki zaplatia bývalému zemskému panstvu pod titulom odmeny urbáristálnych zvyškov 25 000, t. j. dvadsať päť tisíc zlatých r. č. V troch rovných, ročných dekursívnych ratach, bez úrokov, rátajúc tieto roky odo dňa exekúcie tohoto pokonania, pod nasledkom exekúcie. Jestliby ale dakto, ktorúkoľvek ratu na čas nezaplatil, bude povinné, odo dňa zameškania aj 5% úroky tejže raty platiť, pod nasledkom exekúcie.
6. Ponevác sa v obci tejto sessie nie na zlomky, ale na krajcare rátajú, a tieto krajciare s veľkosťou majetku v žiadnom pomere nestoja, a tak by vykazanie koľkosti sedenia u jednotlivcov a jejich rozdelenie od hofierov temu s nepremožitelnými prekaškami spojené bolo; na to sa všeobecne uznesenie docielilo, že sa týchto 25 000 zl. na bývalých urbáristov obce Turzovki, podľa nepohnuteľného majetku vo vnútorných placoch, rolach a lúkach, jutro s obidením klasifikácie po 1200 siah, dľa uhodnovejnej pozemnej knihy starého stavu, rátajúc rozhodí.
7. Nakoľko urbáristálna obec Turzovka od dávnych časov povinná je pre r. k. P. farára turzovského ročite 15, t. j. pätnásť siah bukového dreva dávať, toto sa aj na dalej podržuje.
8. Regálne práva, ktoré dľa stávajúcich zákonov krajinských bivalému zemskému panstvu patria, zostávajú až do jejich regulovania skrze zákon, týmto pokonaním nedotknuté.
9. Ponavác z chotári tejto obce ani spoločné hory, ani spoločného pasienku niet, odpadá zakročenie strany vyrezania jednej stotiny zo spoločných pozemkov ku prospechu základiny obcej školy.
10. Toto pokonanie zaväzuje bývalých urbáristov hned s jeho podpisom, bývalé zemské panstvo, ale len vtedy, keď ho P. Baron Leopold Popper potvrdí.

Prítomné pokonanie sa pred stránkami prečítalo a visvetlelo a skrz takové vlastnoručne podpísané bolo. Kelt Turzovkán 1883 évi Május 30án (maď. vydané v Turzovke 30. mája 1883)

Po smrti Leopolda Poppera majetky Bytča, Strečno, Považské Podhradie a Lietava pripadli jeho synovi Armínovi. Potom vlastnila veľkostatok Bytču Hermína Popperová, neskôr jej syn Lothar Popper a od roku 1943 jeho syn Viliam. Pozemková reforma z roku 1919 riešila tiež iba malú časť pôdy. Záborovému zákonu č. 215/1919 podliehali majetky nad 150 ha ornej, alebo 250 ha pôdy vôbec. Táto pôda bola následne odpredávaná roľníkom, obciam, drobným živnostníkom a pod. Celkovo bolo rozdelených 686 000 ha pôdy.

V roku 1945 bola na veľkostatok uvalená národná správa a konečné riešenie prišlo v roku 1948 keď veľkostatok prešiel do vlastníctva štátu.

NA ZÁVER

Pridávame ešte zjednodušený prehľad na vývoj verejnej správy, ktorá sa vždy dotkla aj Turzovky, samozrejme, že tu už nešlo o jej vlastníkov.

Obec Turzovka patrila od skončenia I. svetovej vojny do januára 1923 do Trenčianskej župy. Od 1. januára 1923 sa na Slovensku konštituovalo nové župné zriadenie a Turzovka patrila do župy Považskej, so sídlom v Martine. Tieto župy zanikli 1. júla 1928, keď ich nahradilo nové, krajinské zriadenie a Turzovka bola zaradená do okresu Čadca. Slovensko sa stalo jednotným administratívnym celkom, ktorý niesol názov Slovenská krajina. Od roku 1939 patrila Turzovka znova do Trenčianskej župy až do skončenia II. svetovej vojny a obnovenia ČSR v roku 1945. Na jar v roku 1945 nariadením SNR (26/1946 Zb.) boli národné výbory povýšené na miestne orgány štátnej moci a správy, čím sa definitívne zrušili župné úrady a obecné úrady. Župné zriadenie nahradili opäť kraje, Turzovka bola od januára 1949 začlenená, ako obec okresu Čadca, do Žilinského kraja. V roku 1960 došlo k

POTEŠILO NÁS

- že v Kultúre, dvojtýždenníku závislého od etiky, č. 6, (vyšiel 19. 3. 2008), bol článok Jána Gállika Literárno-kritické reflexie a úvahy Jana Harantu, uverejnený pri príležitosti 25. výročia úmrtia nášho významného rodáka, kňaza a básnika, predstaviteľa katolíckej moderny

- že vo štvrtok 3. apríla sa v Turzovke konala pietna spomienka na turzovského rodáka, kňaza a básnika Jána Harantu pri príležitosti 25. výročia jeho úmrtia. Najskôr sa pri jeho hrobe za farským kostolom zišla rodina, organizátori spomienky, hostia, účinkujúci a v hojnom počte aj turzovskí farníci. Po prejavoch, pozdravoch a spoločnej modlitbe pokračovala slávnosť vo farskom kostole poetickým pásmom z básni katolíckeho básnika Teodora Križku, venované Jánovi Harantovi. Spoluúčinkoval turzovský Detský spevácky zbor a bratislavskí herci Hilda Michalíková a Jozef Šimonovič. Spolok priateľov Turzovky vyslovuje poďakovanie všetkým organizátorom

- že v novinách KYSUCE sa pravidelne objavujú články o turistike z pera člena nášho Spolku. Turista Ján Chromík z Turzovky tak aj ostatným, ktorým to nedovolí čas, zdravie, alebo kondícia, približuje atmosféru priateľských stretnutí čitateľov turistiky a krásy našej prírody

- že sme boli prizvaní k spolupráci na príprave propagačných materiálov pre mažoretkový súbor NICOL, ktorý vedie členka nášho Spolku, Mgr. Ľubica Bajáková. Súbor oslávi 10. výročie svojho vzniku už na budúci mesiac

- keď nás člen Spolku, akademický maliar Ondrej Zimka informoval, že práce na príprave jeho knižnej monografie v spolupráci s vydavateľstvom MAGMA úspešne pokračujú a že monografia bude vydaná v pôvodne zamýšľanom termíne.

- že platenie dobrovoľných členských príspevkov od začiatku roka zdarne pokračujú a je reálny predpoklad, že členovia Spolku dodržia stanovený termín - do konca mája 2008.

- že sa opäť rozšírila naša členská základňa. O členstvo v Spolku požiadal Štefan Stuchlík z Turzovky. Jeho členský preukaz bude mať registračné číslo 0182.

URBAR.

Opisy Turzovka
Clasny Tacteg

Prvny Punkt.

Co se strze gedem Poddaniky neb Sedlacky Dum ma rozumeti.

Oněvácž wsseligaké Panstě Dantky, a Urbarské Roboty y Powinnosti podle wlastnosti sedlackých Domů, a Gruntůw narizené býty musęgu, takowě pat Domy, neb Gruntůy ne na každém mystě gednate, ale gat podle položany Chotara, tat tež y giných Priležitostech, neb Nepřít ležitostech pomáženě býty magu: protož w tomto Turzovka Opisy: za spravodlivě se gest uznalo, aby se na gedem wnitřny Domowny Grunt gedneho celeho sedlackého Gruntu, to gest na Dům, na Dwor, a na Plac na Stodołu, toľko zemy dalo. Edežto by se dvě Presspauřské Měrice zboža wysfaty mohly: a to sęce takowým Spůsobem, že čokolow by se domownému Gruntu od dwěch Presspauřských Měric meneg dalo, to wssęto by se na giných zemaněných chotarských Gruntěch wynebradyty musęlo: na proty tomu pat čokolow by domowný Grunt od předgměnowaněg Měry wicę dostal, podobným Spůsobem by se to od zemaněného Gruntu odgaty, a odtrazity

Prvá strana tereziánskeho urbára obce Turzovka z roku 1772

redukcii krajov na Západoslovenský, Stredoslovenský a Východoslovenský. V roku 1968 dochádza k významnej udalosti, kedy obec Turzovka dostáva, na základe uznesenia Krajského národného výboru v Banskej Bystrici, charakter Mestského národného výboru. Ďalšie významné

administratívne zmeny priniesol až rok 1996, kedy bol obnovený Žilinský kraj, to už v novom štátnom útvere, Slovenskej republike. V roku 2001 boli vytvorené vyššie územné celky a vznikol Žilinský samosprávny kraj.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

BLAHOŽELÁME

V apríli 2008 oslávia životné jubileá a okrúhle narodeniny členovia nášho Spolku

LADISLAV STOLÁRIK
Turzovka

ZDENKA STRÍŽOVÁ
Klokočov

LUBOŠ STRÍŽ
Klokočov

MUDr. JOZEF MAREC
Čadca

Ing. JÁN KRAJČÍ
Bratislava

K narodeninám im želáme všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, osobných úspechov a rodinnej pohody.

Pred piatimi rokmi, 28. apríla 2003, pribudol do veľkej rodiny občianskych združení na Slovensku SPOLOK PRIATEĽOV ČADCE.

Pri príležitosti slávania prvého jubilea pozdravujeme všetkých priateľov v Spolku a srdečne im blahoželáme. Sme úprimne radi, že sa môžeme vzájomne tešiť z pozitívnych ohlasov, ktoré naša činnosť vo verejnosti vyvoláva, že máme k sebe blízko a vyznávame spoločné hodnoty.

Želáme Vám, priatelia, veľa úspechov, naplnenie všetkých predsavzatí a smeľých plánov do budúcnosti.

S úctou

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY